

*Dominik Duka bíboros,
prágai (Csehország) érsek katekézise*

Tisztelt Elnök úr, Eminenciás Urak, Excellenciás Urak,
Nővéreim, Fivéreim, Hölgyeim, Uraim, kedves barátaim!

Egy év halasztás után találkozhatunk most itt, Budapesten. Erről a városról azt mondják, hogy az egyetlen világváros Béctől keleti irányba. Bécshez hasonlóan Budapest is a Kék Duna partján fekszik. Tulajdonképpen ez egy „kettős” város: Buda és Pest. Buda a gyönyörű királyi palotával és a Mátyás-templommal, amely esküvők és koronázások helyszíne, illetve Pest az országalapító királynak szentelt Szent István-bazilikával. A modern kort tükrözi a Parlament épülete, amely minden Budapestre látogató számára a szabadság és a parlamentarizmus tiszteletének szimbóluma, amely minden demokrácia alapja.

A világ különböző részeiről gyűltünk itt össze az Eucharisztikus Kongresszus alkalmából, amelynek jelmondata a Teológiai Bizottság és a Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszusok Pápai Bizottsága szerint: *„Minden forrásom belőled fakad.”* Az Eucharisztia a keresztyén élet és küldetés forrása.

Nem ez az első alkalom, hogy az Eucharisztikus Kongresszusnak Budapest ad otthont. Mielőtt a budapesti rendezésű Eucharisztikus Kongresszus történetével foglalkoznék, szeretnék visszatérni a kongresszus eredetéhez. Köztudott, hogy az Eucharisztikus Kongresszus története az Úr Legszentebb Testének és Vérének ünnepléséhez, az úrnapi körmenetekhez kapcsolódik, amelyek a vasárnap esti liturgiák részét képezték. Az eucharisztikus kongresszusok mai formájának ötlete 1874-re nyúlik vissza Franciaországba, és a pápák híres székhelyére, Avignonba vezet minket. Az eucharisztikus kongresszus nem a hierarchikus Egyház programjaként indult. Meglepő lehet számunkra, hogy a kezdeményezője egy nő volt: Marie Marthe Emilia Tamisier. Azt hiszem, ezen a ponton ki kell térnünk Franciaország, az „Egyház elsőszülött leányának” nevezett

ország történelmére, amely ugyancsak viszontagságos volt. Az Egyház megpróbáltatásai a jakobinus forradalommal kezdődtek. Az avignoni Eucharisztikus Kongresszus időpontja Franciaország 1871-es porosz megszállására emlékeztet. Elmondhatjuk tehát, hogy a porosz hadsereg kiszolgáltatta Párizst és egész Franciaországot a baloldaliaknak és radikálisoknak. A baloldaliak és radikálisok, akiket a Kommunista Kiáltvány inspirált, kiérdemelték Karl Marx dicséretét. A kommünárok vereségét minden baloldali gyászolta. Az ellenzékiek feláldozott életéről, legyen szó polgárokról vagy egyházi emberekről, kevés információ található a kiadványokban vagy a wikipédián. A kommünárok első áldozatai között volt Georges Darboy párizsi érsek is. Idén tavasszal Ferenc pápa boldoggá avatta őt és társait meggyilkolásuk 150. évfordulója alkalmából. A kivégzett érsek utódja tette le a Sacré Cœur-templom alapkövét a párizsi Montmartre-on. Ez a karmelita és párizsi érsek bátor és felejtethetetlen magatartásával emlékeztet bennünket Magyarországra bátor esztergomi érsekére, Mindszenty József bíborosra, akinek boldoggá avatási eljárása a végéhez közeledik.

Amikor Péter utóda, Ferenc pápa itt, a Hősök terén ünnepli majd az Eucharisziát, Lengyelország primását, Stefan Wyszyński bíborost boldoggá avatják Varsóban. Elnézést kell kérnem azért, hogy emiatt nem tudok akkor jelen lenni Budapesten, de most Varsóba utazom – kötelességből és mély hálából azért a sok segítségért, amelyet ez a bíboros úr nyújtott hazámnak és Egyházunknak a kommunista diktatúra idején.

Az olimpiai játékok évében vagyunk, amelyek nemrég értek véget. Százötven évvel ezelőtt, Georges Darboy párizsi érsek kegyetlen meggyilkolása után domonkos rendi testvérem, Henri Didon OP, aki Couberlin báró mellett az olimpia társalapítója és a *Citius, Altius, Fortius / Gyorsabban, magasabban, erősebben* jelmondat megalkotója, és aki részt vett Verdun védelmében, híres laudációt mondott erről a mártírról.

Tíz évvel később, 1881-ben a franciaországi Lille-ben rendezték meg az első Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszust. Magán a kongresszuson 350-en vettek részt, míg az eucharisztikus körmeneten közel háromezren. Köztük volt Mons. De Segure és Texas püspöke, Dubois.

Ha tanácstalanok és összezavartak is vagyunk a kínai koronavírus okozta helyzet, annak társadalomra gyakorolt hatása, az Egyházban zajló

kedvezőtlen események miatt, amelyek ma minden bizonnyal csökkentik a hívők számát, de elkeseredve nem vagyunk. Éppen ellenkezőleg, teljes mértékben felismerhetjük, hogy a mostani budapesti Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus az első eucharisztikus kongresszushoz hasonló helyzetben zajlik, amelynek elnöke a pápai legátus, Eugenio Pacelli bíboros titkár volt. Ő a 20. század legnehezebb pillanataiban, a náci és kommunista diktatúrák idején vette át Szent Péter helyét. Egy olyan időszakban, amikor a mi területeinken hasonló megszállás zajlott, mint százötven évvel ezelőtt Franciaországban.

Az Eucharisztia a világ üdvössége. Eredeti nyelven: *L'Eucharistie salut universel*. Amint azt tapasztalhatjuk, az eucharisztikus cselekvés dimenziója túlmutat világunkon, bolygónkon. Ezért a Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus teljes elsőbbséget élvez minden más ünnepséggel szemben. Ennek alapján tehát teljes joggal mondhatjuk ki a következő mondatot: Jézus Krisztus, Isten fia, igaz Isten és igaz ember, egyetemes Megváltó. Ő a világmindenség üdvössége.

A Budapesti Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus Teológiai Bizottsága által írt alapdokumentum emlékeztet a mély keresztény gyökerekre, amelyek szorosan kapcsolódnak Szent István király 11. század eleji (1000–1038) missziós munkájához. Ő volt az, aki a magyar népet Európa keresztény népei közé emelte. Az Árpád-ház szentek sorát adta az Egyháznak. A Visegrádi Együttműködés tagjaként csak megerősíteni tudom, hogy Szent István, Szent Vilma, Szent Margit, Szent Erzsébet és Szent Kinga összeköt bennünket, hiszen néhányan a mi szentjeinkkel, valamint a lengyel szentekkel, de a német vérből származókkal is rokonságban állnak. Továbbra is érvényes a mondás: „Múltunk a reményünk, Krisztus a jövőnk”. Ezek a szavak most is időszerűek. Az 1938-as budapesti kongresszus himnuszában a hívek gyakran énekelték: „Forrassz egygő békességben minden népet és nemzetet.” Akkor félmillió ember imádkozott a népek közötti békéért, a közelgő háborús fenyegetés ellen. A himnusz e szavai idén is felhangzottak a prágai Vár előtti téren, az Úr Legszentebb Testének és Vérének ünnepén, amellyel mi, a cseh Egyház, a budapesti Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszusra készültünk.

A koronavírus járvány nemcsak az eucharisztikus ünnepléseken való részvételt korlátozta, hanem sokak számára a találkozás, a közösség és

az eucharisztikus Krisztussal való kapcsolat lehetőségét is. Sokan, még egyes papok vagy püspökök is úgy gondolták, hogy éppen ezekben a pillanatokban fog hangsúlyt kapni a szavak, a beszédek, előadások és a különböző üzenetek jelentősége a médiában és a közösségi oldalakon. Nem vonom kétségbe az evangélium hirdetésének jelentőségét, de szeretném idézni a Teológiai Bizottság szavait: „*Nos, az Eucharisztia az a forrás, amelyből az Egyház evangelizáló képessége fakad, mivel »nem csupán belső erőt biztosít, hanem – bizonyos értelemben – programot is. Az Eucharisztia ugyanis olyan létmód, mely Jézusból árad a keresztény emberbe, és annak tanúságtétele által szétsugárzik a társadalomba és a kultúrába. Hogy ez megtörténjék, ahhoz minden hívőnek személyes és közösségi elmélkedéssel magáévá kell tennie azokat az értékeket, amelyeket az Eucharisztia kifejez, azt a magatartást, amit sugall, és azokat az elhatározásokat, melyekre indít«*” (NEK Alapdokumentum, 8.1). Ennek a világiárványos időszaknak a végén VI. Pál pápa szavait nagyon is igaznak találhatjuk, miszerint „*A mai embert inkább érdeklik a tanúk, mint a tanítók, és ha mégis hallgat a tanítókra, azért teszi, mert ők egyben tanúk is.*” Ezek a szavak érvényesek közös apostolunkra, Szent Adalbertre, Szent Istvánra, Szent Vilmára is. Érvényesek a Szombathelyen született Tours-i Szent Mártonra, Nepomuki Szent Jánosra, a krakkói püspökre, Szent Szaniszlóra, ahogy Szent II. János Pálra is. Érvényesek minden visegrádi prímásunkra: Mindszentyre, Wyszyńskire, Stepinacra, Beranra. Mindezek a személyiségek életükkel igazolják a dokumentum szavait: „*Az Eucharishtiában való részvétel megerősíti a hívek hitét, újjáépíti keresztény identitásunkat, és elmélyíti kapcsolatunkat Krisztussal és felebarátainkkal. Így a keresztények emelt fővel, bátor derűvel, krisztusi szeretettel és alázattal tehetnek tanúságot a világ előtt az Igazságról a jelenkor társadalmában, amelyet a relativizmus diktatúrája jellemez*” (NEK Alapdokumentum, 1.3).

Eucharisztikus kongresszusunk olyan helyzetben zajlik, amikor tanúi vagyunk egy barbár és intoleráns küzdelemnek, amely civilizációnk irányának megváltoztatásáért folyik. Az emberi kultúra bölcsőjében, Afrika, Ázsia és Európa kereszteződésében, Jézus Krisztus szülőhelyén létrejött alapelveket elvetik, és olyan értékekkel helyettesítik, amelyek csupán a marxizmus, a maoizmus, az anarchizmus eszméinek álcái. Ezek

olyan ideológiák, amelyek tagadnak minden igazságot, így még az Igazság helyébe is egy általuk kikényszerített, rosszindulatú ideológia lép. E célokra gyakran archaikus harcmódorokat használnak: fegyvereket, demagógiát, de modern fegyvereket is, köztük a média lincselését. Ezek a fegyverek ördögi fegyverek, és sokan attól tartanak, hogy legyőzhetetlenek. Azonban tudjuk, hogy az örök Igazság szavai legyőzhetetlenek, mert a valóság minden alkalommal felfedezi az utánzatokat. Ezért érvényesek a kongresszus előkészítő dokumentumának alábbi szavai: *„A kongresszus minden társadalmi réteghez tartozó emberhez fordul, ugyanazzal a kériügmával, ami az Egyház küldetésének megkezdésekor az evangéliumi üzenetet hordozta: Isten, minden élet forrása, feltétel nélkül szereti minden teremtményét. Ezért küldte el hozzánk Fiát, Jézust, aki emberré lett Szűz Mária méhében. Igéjével és üzenetével, halálával és feltámadásával eltörölte minden bűnünket, és a Szentlélek munkája révén örökké Egyházában él. Aki szabadon elfordul a rossztól, és hittel elfogadja Krisztust Megváltójának, a keresztségben belép a megváltottak családjába és Isten fiainak nagy közösségének tagjává válik”* (NEK Alapdokumentum, 1.3).

A Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus hálaadás Krisztusnak, annak ünneplése, aki egyedülálló módon képes arra, hogy életét másokért adja. És ez az ő győzelme. Eszembe ötlenek azok a szavak, amelyek 1989-ben egyesítettek bennünket harcunkban és győzelmünkben: „Az igazság és a szeretet legyőzi a hazugságot és a gyűlöletet”.

Közös „emlémánk”, amellyel minden napot kezdünk és zárunk, és amellyel imáinkat kezdjük, a kereszttetés. A szláv nyelvekben a kereszttetés a „kereszt” szóból származik. Őseink számára, akik Szent Cirill és Szent Metód missziójának köszönhetően keresztteltek meg, amelynek fő szervezője a magyar területet is bejárta érsek által kinevezett Szent Metód volt, a kereszttény szó a kereszttől ered. A kereszt a függőleges és a vízszintes vonal találkozási pontja. Mondhatjuk, hogy a kereszt egy válaszfal, amelyre mindenkinek rá kell lépnie, aki a saját életútja felől dönt. Feltehetjük magunknak a kérdést, hogy merre menjünk – felfelé, lefelé, balra, jobbra. E kereszt közepén, felemelve, tárt karokkal áll Krisztus, és a kereszt közepén az Ő arca. Az átszúrt szív megerősíti az egyetlen törvényt, a szeretet törvényét, amelyet ő adott nekünk. Ő a vérét adja mind-

annyiunkért. Vérben fürdő, töviskoronát viselő feje arról árulkodik, hogy soha, még a másodperc töredékére sem feledkezett meg rólunk. Ő ránk gondolt, ránk gondol és mindig is ránk fog gondolni. Örök logosz, a megfeszített Igazság. Nem, nem demagógiával győz meg bennünket, sem üres ígéretekkel, sem médiahadjárattal. Ő a tanú, aki meggyőzött minket arról, hogy Isten jó, hogy Isten a Szeretet; ő az Igazság is, mert ő maga: „*Vagyok, aki vagyok.*”

Egyikünk sem állt a keresztnél, ott állt helyettünk az ő Anyja, Szűz Mária, János apostol, Mária Magdolna, a tanúk. Tanúnak lenni nagyobb dolog, mint szentnek lenni. Először tanúnak kell lenned ahhoz, hogy szentté válj. Isten azonban megadja nekünk a lehetőséget, hogy a keresztnél álljunk, hogy jelen legyünk, mint ők. Igen, ez az Eucharisztia. Annak megvalósulása, aki értünk emberré lett, de a keresztnél is kitért karjait. Igen, az eucharisztikus liturgiának megvan a maga ritmusa, megvannak a maga szabályai, mint minden emberi cselekedetnek. Az Eucharisztia azonban nem pusztán rítus, nem emlék, hanem valóság, és ezzel együtt jelenlét. Erről számoltak be az emmauszi tanítványok a kenyértöréskor, ahogy korábban az Eucharisziát nevezték. Ha meg akarjuk érteni Krisztus jelenlétét az Eucharisziában, akkor hitben fogadjuk el az Igét, a tanúk bizonyosságtételét. Keresztény kultúránk és civilizációnk úgy tekint az emberre, mint olyan lényre, aki a földhöz tartozik, de magában hordozza az isteni szellem szikráját. Testről és lélekről beszélünk. A teológia és a katekizmus arra tanít bennünket, hogy Krisztus misztériuma, jelenléte az Eucharisziában a transzszubsztanciáció, tehát az átlényegülés, az anyag átalakulása miatt történik. Ha elmerültünk volna Szókratész, Platon, Arisztotelész filozófiájának ősi bölcsessége tanulmányozásában, akkor megértenénk az ilyen terminológiát. Ha elfogadjuk az egész teremtés egyetemes szemléletét, Arisztotelésszel együtt beszélünk a görög változatban „hüléről” és „morféról”, azaz szubsztanciáról és formáról, latinul anyagról és formáról, akkor megnyílik előttünk, a modern fizika és asztrofizika szavaival élve, az az anyag, amely fejlődésében egészen a mikrorészecskékig, de a sejtekig is eljut. Tudjuk, hogy van egy bizonyos forma, az az elv, amelyet a genomban nyomon követhetünk, tehát egy olyan struktúrában, amely a logoszra emlékeztet. Ezért nem tömeggel találkozunk, hanem egyénekként, akiknek saját személyiségük van. Vagyis nem találkozunk rénszarvascsovélyével, és ha meg akarunk simogatni

egyed, akkor egyetlen rénszarvast simogatunk meg. Ha már transzszubsztanciációról beszélünk, emlékezzünk az egyházdoktorra, Aquinói Szent Tamásra: „*Ahol az emberi érzékek meggyengülnek, ott a Szentlélek által megvilágosított hit és értelem győz.*” Kezdjük tehát megérteni a szavak teljességét, miszerint „az Eucharisztia a világmindenség teljessége”, mert Krisztus jelenlétében az Eucharishtiában találkozunk a kenyér és a bor érzékelhető sajátosságaival, és felismerjük, hogy mit jelent a kenyér, mit jelent az ital. A filozófiai elemekkel dolgozó teológia arra tanít bennünket, hogy az Eucharisztia misztériumában megpillantsuk Jézus jelenlétének nagy misztériumát. Ferenc pápa *Laudato si'* (Áldott légy) kezdetű enciklikájában azt írta, ahogy az alapidokumentum idézi (6.3): „*»A teremtettség valóság az Oltáriszentségben találja meg a legnagyobb felmagasztalását. (...) Az Úr a megtestesülés misztériumának csúcspontján egy anyagdarabon keresztül akart eljutni lényünk legmélyébe. Nem felülről, hanem belülről, hogy saját világunkban találkozhassunk vele. (...) Az Oltáriszentségben jelen lévő megtestesült Fiúhoz csatlakozva az egész kozmosz hálát ad Istennek. A szentmise ugyanis önmagában egy kozmikus szeretetet kifejező cselekmény. Az Eucharisztia egyesíti az eget és a földet, magába fogadja és áthatja az egész teremtést. A világ, mely Isten kezéből került ki, boldog és teljes imádásban tér vissza hozzá«. Az eucharisztikus »átváltozás« kezdete annak a végső és nagy átalakulásnak, melyre az egész teremtés rendeltetett: A kenyér és a bor lényegi átváltozása [Krisztus] testévé és vérévé a teremtésben egy olyan radikális változás elvét teszi le, ami a maghasadáshoz hasonlít [...] Olyan változás ez, amely arra van rendelve hogy elindítsa a valóság átalakulásának folyamatát, melynek végső állomása az egész világ átalakulása lesz, egészen addig az állapotig, amikor Isten lesz minden mindenben (vö. 1Kor 15,28)» (NEK Alapidokumentum 6.3).*

Az eucharisztikus étel – a Test és a Vér – azt jelenti, hogy közösséget vállalunk az élő Krisztussal. A bibliai antropológia szerint a lélek székhelye a vérben van. Nem eszünk, hanem kommunikálunk, üdvözlünk, elfogadunk. Ennek megerősítésére ismét idézhetjük a dokumentumot: „*Csaknem egy évszázaddal ezelőtt Martin Buber azt mondta, hogy egy kultúra addig él, amíg kapcsolatban marad azzal az éltető titokkal, amely létrehozta, amelyből született. Európa kultúráit Krisztus titka hozta létre. Ehhez az éltető Forráshoz kell visszatalálnunk, meghallva Szent II. János*

Pál felszólítását: »[Európa!]. A századok folyamán megkaptad a keresztény hit kincsét. Ez az evangéliumból fakadó elvekre alapozza életedet, és belőle fakadnak a termővesszők nemzeteid művészetében, irodalmában, gondolkodásában és kultúrájában. Azonban ez az örökség nem csak a múlthoz tartozik; terv a jövőre vonatkozóan is, amit át kell adnod az eljövendő nemzedékeknek, mert a személyek és a népek életének forrása, akik együtt alkotják az európai földrészt«” (NEK Alapdokumentum 8.5).

A Krisztussal, az emberrel, Szűz Mária fiával, tehát egy nő, egy anya fiával való találkozásunk valósága teljes mértékben visszaadja nekünk a bibliai antropológia szerinti emberképet, ahol az embert „férfinak és nőnek” teremtésként határozzák meg. A hívők közössége ezért Móriában „az Eucharisztia asszonyát”, a legsikeresebb ikonját látja. Úgy tekinti őt, mint az eucharisztikus élet pótolhatatlan példaképét. Ezzel kapcsolatban felidézhetjük az Egyház nagy emberének, a teológusnak és költőnek, Aquinói Szent Tamásnak a szavait, de azt hiszem, mindannyiunknak eszébe jut Mozart híres dallama is: *Ave Verum Corpus, natum de Maria Virgine*. Az oltárnál a pap a liturgikus gyülekezet nevében elmondja a kánon szavait: „*tisztelettel emlékezünk meg elsősorban a dicsőséges, mindenkor Szűz Máriáról, Istenünknek és Urunknak, Jézus Krisztusnak édesanyjáról*”. Velünk együtt a keleti liturgia is vallja a Mária-kultuszt.

Az Eucharisziáról való elmélkedésünk a Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszuson az Egyház liturgiájának része. Az Egyház nem pusztán egy intézmény, vagy, ahogy az emberek gondolják, egy politikai, ideológiai vagy esetleg gazdasági szervezet. Az Eucharisztia elképzelhetetlen az Egyház, Jézus tanúinak közössége nélkül. Az Eucharisziának mindent átfogó, kozmikus dimenziója van. Egyetemes hatása túlterjed az Egyházon, az emberiségen, az élőkön és a megholtakon, érinti az egész teremtett mindenséget (vö. Kol 1,15–17). Az az Egyház, amely képes lesz vonzóvá válni a mai ember számára, az az Eucharisztia egyháza. Idézzük fel Henri de Lubac francia jezsuita szavait, amelyek a II. Vatikáni Zsinat idején hangzottak el: „Az Eucharisztia hozza létre az Egyházat”. A korai egyházatyák is így jellemezték az Egyházat. Az Eucharisztia dinamikus-sá teszi az Egyházat. Az intézmények, a struktúra a kövületek Egyházát hozzák létre. A világiárvány idején az Eucharisztia nélküli Egyház megmerevedett, ezért mozgásba kell hozni. A budapesti Eucharisztikus

Kongresszus tehát tanúságtétel lehet, egyben kihívás kell, hogy legyen a szabadságban, igazságban és szeretetben való élet valódi dinamikájáért. A történelem során Magyarország, illetve Budapest sok mindent kivívott, például az egész keresztény Európa védelméért folytatott harcban, a hit- és szólásszabadságért, vagy a nemzet szabadságáért folytatott küzdelemben 1956-ban. Ezért jogosnak és helyénvalónak tartom, hogy az Eucharisztikus Kongresszusra itt, ebben az országban, a Duna mentén kerüljön sor, ahol a Margitsziget összeköti, egységbe kovácsolja keresztény történelmünket.